

Nam, inquit, ipsa veni mecum, quoniam ipse divelli a te nullo modo possum, non solum luminibus tuis amore saucius, sed etiam pulcherrimis tuis crinibus, aut, ut in Hebreo est, torquibus tuis devinctus atque constrictus. UNO, inquit, OCULO ET UNO CRINE COLLI TUI. Veluti si tacite argumentetur ac dicat. Nam, si vel uno tuo aspectu me mihi subripuisti, sique vel unus crinis tuus mihi est pro vinculo, tot corporis tui, atque animi dotibus, quo modo affici me, atque incendi in amore putas? Quo etiam magis illi suadet, se ut sequatur, ne, scilicet, videatur parum gratae respondisse tanto amori sponsi erga ipsam. At, quae sequuntur, quasi illi jam persuasisset sponsus, ut in agrum pergeret, eamque ipse secum duceret, et inter eundem conjunctis osculis, ex dulci illius ore dulcem spiritum legeret, et quod ea de re gaudium percipiebat, quibus verbis maxime posset, explanare gestiret, ita mihi videntur dici: QUAM PULCHRAE SUNT MAMMAE TUAE, SOROR MEA SPONSA, PULCHRIORA SUNT UBERA TUA VINO, ET ODOR UNGUENTORUM TUORUM SUPER OMNIA AROMATA. FAVUS DISTILLANS LABIA TUA, SPONSA, MEL ET LAC SUB LINGUA TUA, ET ODOR VESTIMENTORUM TUORUM SICUT ODOR THURIS. Quo neque elegantius quam, neque mollius dici potuit.

Neque minus est, aut elegans, aut molle quod sequitur: HORTUS CONCLUSUS SOROR MEA SPONSA, HORTUS CONCLUSUS, FONS SIGNATUS. In quo, non jam per partes, sed universe illam laudat, et ad eam laudandam duas adhibet similitudines, a fonte integro unam, alteram ab amoeno horto petitam. Quas similitudines, primo paucis ambas propontit: deinde singulas exequitur ea verborum elegantia, atque copia, ut ne sibi Salomon ad superandum locum videatur reliquisse. Itaque hortum describit amoenissimum, arboribus consitum multis, tum praeterea summa diligentia custoditum et cultum, in quo nihil sit vacans, nihil sterile, sed selectis arboribus, et cum specie pulcherrima, tum fructu atque pomis praestantibus, omni ex parte ple-

num: quas arbores nominatim recenset, mira orationis gratia, ita ut ad hunc Salomonis hortum illi Alcinoi horti, de quibus Homerus, collati, inculti, ac sordidi videantur. Porro hac similitudine id agit Salomon, ut significet similiiter in hac foemina, nihil non modo deformes esse, sed, quod ad pulchritudinem attinet, ne mediocre quidem, aut vulgare, sed illius omnes partes aptas, venustas, decentes, gratissimas et formosissimas esse: totam ex gratiis constare, amores ex se spirare undique. HORTUS CONCLUSUS. Id est, et muro, et custode munitus, et ob id ipsum ab incursu et populatione bestiarum tutus. EMISSIONES TUAE. Id est, omnia quae ex te proficiscuntur, universae arbores quas profers. PARADISUS MALORUM PUNICORUM. Nam mala punica Palaestinae felicissime proveniunt, et plurimi fiunt. CYPRI CUM NARDO. De Cypro inter herbarum scriptores, quid sit, satis constat, at utrum Hebraicum כפר Copher hoc loco sit Cyperus, id ut ante dixi, non satis constare video. CUM NARDO. Hujus plures esse dicuntur species, quarum unam in Syria, et Palaestina maxime provenire scribit Dioscorides. FISTULA ET CINNAMOMUM. Hebraice קנבן קנה, Quinamon quane id, quid sit, non satis illi explicant. Verisimile tum est, Casiae species duas, quarum una est altera praestantior, significari iis nominibus. MYRRHA. Arbor, scilicet, ea, ex qua elicetur myrrha. ALOE. Hebraice, הלו Haloth. Itaque ex sono vocis, qui aloe interpretati sunt, videntur mihi conjecturam fecisse. Aloe vero non arboribus adnumeratur, sed plantis: estque ea humilis planta, uno caudice, unaque radice foliis crassioribus. Itaque aliis sandalum vertunt, quod certe huic loco apte conveniat: propterea quod sandalus sit arbor, et specie, et odore praestans, et pomariis aptior, quam aloe. CUM OMNIBUS PRIMIS UNGUENTIS. Id est, arboribus, e quibus aromata conficiuntur. FONS SIGNATUS. Redit ad superius propositam similitudinem, fontemque describit, qualis optimus esse potest, purum, integrum, intactum, deinde ita

abundantem aquis fontem, ut unus pluribus hortis suppeditet. SIGNATUS: idest, clausus, ex quo intelligitur liquidus. PUTEUS AQUARUM VIVENTIUM. Viventes nominat aquas juges ac perennes, nec vere nec aestivo tempore deficientes. QUAE FLUUNT MAGNO IMPETU DE LIBANO. Allusit in eo ad Or et Dan, duos fontes, qui e Libano magna aquarum copia scaturientes, Jordanem efficiunt, ut Josephus docet in XVIII capite libri III de bello Judaico. SURGE AQUILO, ET VENI AUSTER, ET PERFLA HORTUM MEUM, ET FLUENT AROMATA ILLIUS. Totam laudationem concludit elegantissima apostrophe ad Austrum (1) et Aquilonem ventos, quorum hunc abigit ne spiret, illum ut veniat, id est, ut spiret, hortatur. SURGE, inquit, id est, abi, discede Aquilo. Nam est frigidissimus ventus, et ob id hortis, et arboribus metuendus. Veni, hoc est, spira Auster, hebraice תְּמָן Theman, id est meridies, a qua coeli regione Austri, id est, temperatae et maxime genitales spirant aurae. ET PERFLA HORTUM MEUM, ET FLUENT AROMATA ILLIUS. Nam innato naturis omnibus calore australibus auris, quae et ipsae tepidae sunt excitato, et quodammodo accenso, plantae, atque arbores odoratae, vim odoris emittunt ex sese, eumque odorem aurae ipsae late dispergunt. Est autem hoc in more positum, cum de eo, cuius nobis vita, atque salus chara est, incidit sermo, aut certe quoties commemoramus ipsi alicujus nobis amici hominis bona atque laudes, ad extremum bene illi precari, optareque, id ut bonum proprium illi, atque perpetuum sit. Ex quo perspicitur, quam, non solum eleganter, sed etiam ad communem consuetudinem accomodate hic Salomonis pastor, hac fine suam laudationem concluserit. Nam cum Aquilonem abigit, et Austum vocat, profecto bene precatur sponsae suae, eique omnia fausta, atque felicia exoptat. Describebat enim ipsius pulchritudinem horti allegoria. Quare

(1) Hiero. in Ezech. c. XL, et in Aba. c. III.

in eadem allegoria persistens, quoniam Aquilone stante arbores aduruntur, spirante autem Austro germinant atque virent, foliaque et flores fundunt, idcirco imperat, vel potius imperando precatur (inest namque in illo imperio optandi quaedam vis, et magni cujusdam desiderii significatio permaxima) itaque optat, ut ab omni noxio flatu ille hortus immunis, coeli atque aëris indulgentia semper foveatur; id est, orat, ut ad sponsae suae, vel corpus, vel animum nulla unquam res noxia, atque pestilens vim suam applicet, desideratque, ut omnia ipsi ejusmodi eveniant, qualia maxime evenire convenient, ad in majus promovendum innatum illius, et naturale bonum, fausta scilicet, atque jucunda omnia. Et quod ab artis scriptoribus praecipit solet, ut in imprecatione ponamus ea, quae cum natura, aut officio ejus, cui bene, aut secus precamur, convenient: quodque ipse David scientissime observavit in illo lugubri carmine, quod panxit de caede Saulis et Jonathae, quos dimicantes, et in fugam conversos (1) Palaesthini hostes in Gelboe monte ceciderant, Montes, dicens, Gelboe, nec ros, nec pluvia cadat super vos. Nam rore, atque imbribus irrigata terra herbis ornatur, et floribus, siccitate vero aret atque moeret: idem ipsum etiam hoc loco Salomon fecit. Nam cum isti, de quo agimus, horto molles auras precatur, ea certe illi bona optat, quibus arbores, et sata universa, in utramque partem solent maxime affici. Sed jam iterum a capite ordiamur.

ALTERA EXPLANATIO

QUAM PULCHRA ES AMICA MEA. Haec, ut dixi, ad illapsus, et colloquia interiora pertinent, suntque omnia mys-

(1) II. Reg. I.